

Terülj asztalkám

Pillanatképek a szegények vacsorájáról, a tündériesített népkonyháról, a külváros életéről s a festőnövendékről, aki száját fest

Őszi este van, sötét, barátságtalan. Nekivágunk a városnak, megtekinjük azokat, akik nem otthon esznek, hanem féllábbal az utcán, féllábbal azokban a gombamódra szaporodó helyiségekben, melyeket automata-buffetnek neveznek.

Amíg odaérünk, azon tűnődünk, hogy nem csak ezek a helyiségek szaporodnak gombamódra, hanem a nyelvünkkel nem szervülő idegen szavak is, melyek helyett száz és száz jobb akadna. Hajdan, amíg friss, életerős volt nyelvérzékünk, mindent megmagyarosított. Most mohón szippantjuk föl az idegen kifejezéseket. Ha külföldi útlevelük van, annál szívesebben fogadjuk.

Ez az összetett szó: *automata-buffet* pedig hosszú is, csúnya is. Első része görög, s azt jelenti, magamozgatta, önmagától mozgó (autos = maga, maomai = mozgok), s a második része francia, egy családias-kedélyes igéből származik, mely azt jelenti, falni, zabálni (bouffer). Nem találunk helyette ízesebb, kifejezőbb szót? Mért nem jó a *mozgó konyha*? Vagy mért nem kedvesebb a *terülj asztalkám*, a *terülj asztal*, a mesék bűvös *buffet*-je? Nyilván azért, mert a miénk.

•

A légkör ezekben a fényesen világított csarnokokban mozi-szerű. A szegény és pompázkodó huszadik század szellemét érezzük. Mintha söröshordókon álló vidéki színpadot látnánk, olcsó gúnyákkal, rikító lámpákkal, melyek pár fillérért fényt szórnak a sovány vacsorára.

Maga a közönség világvárosias, minél kijebb megyünk, a kültelkekre, annál inkább.

Két fruska, sapkában, esernyővel, tormás virslit eszik. Egy volt istállótulajdonos sonkás zsömlét. Forralt bort iszik hozzá. Orvosnövendékek söröznek, olyan gyakorlattal, mintha német diákok volnának. Koldusasszony, csupa rongy, előkotorással húsz fillérekjét, beledobja a gépezetbe, mire az titokzatosan sülyed, s az ételliftról egy kenyérke bukkan elő, rózsaszín lazaccal. Kisfia tátogatja rá a csőrét, mire az anya kettőtöri a kenyeret, megfelel vele. A kisfiú „tojásosat” akar, könyörög az anyjának, de az, miután hosszan gusztálja a mozgó tálakat, tengeri rákot vesz magának, húsz fillérért. Szemüveges bácsi, olyan picike, hogy alig ér föl az asztalig, sörözik. Fején sportsapka, nyakán sál. Bajúsa belelóg a sörbe, fürdőt vesz benne.

•

Ez a népkonyha, a régi népkonyha, melyet – a kor igényeihez mérten – tündéresítettek, mozsissá tettek. Valaha a boldog békében volt kettő (a Fürdő utca és a Vilmos császár út sarkán s a körúton), de ezek hamarosan tönkrementek, mert az embereknek akkor még otthonuk volt. Ma tizen-négy működik Budapesten, s annál inkább boldogulnak, minél szegényebb a városnegyed, ahol felütik sátrukat.

Itt azt halljuk, hogy naponta két-háromezer szendvics s virsli fogy. De élénken megérik a legkisebb gazdasági válságot is. Most például (a novemberi házbérnegyed előtt) a szendvicsfogyasztás felére csökkent.

•

Mindegyiknek más a közönsége.

Itt egy jól öltözött úr – általános csodálkozás közepette – száz pengőt vált föl. (Csaknem megéljenzik őt.)

Minden tizedik ember előbb húsz filléressé váltja át kétfilléreseit, melyeket markában szorongat, s bizonyára egyenként kuporgatott, kergetett össze. Minden huszonötödik embernek hiányzik a húsz fillérhez egy vagy kettő, erre álldogál, nézelődik, valami csodát vár, s végül, mikor nem jön a csoda, kölcsönkéri a pincértől.

Pattogatott kukoricát esznek, kaviáros szeletkéket, melyeket – úgy rémlik – egy titokzatos kéz tol föl nekik. Télen a zsírban sült burgonyaszeletkék kelendők.

Diákok, mint egy tündér-mennyországban, elverik itt egész zsebpénzüket. Suszterinas lép be, füttyörészve, de nem oly vidáman, mint a háború előtt: azt a típust már csak operett-színpadokon látni, meg maszkabálokon.

Egy jól táplált házaspár a négy gyermekével pár másodperc alatt elfogyaszt
– meglolvastuk – húsz szendvicset.

•

Künn, a külvárosban a kép egészen párizsi.

Forgó csillagokból pottyán ki az ínycsok falat. Rádió szól. Személymérleg áll rendelkezésre a vendégeknek, hogy fogyasztás előtt és után megmértekezzenek, vajon a fogyasztástól nem fogytak-e.

A koldusasszonnyal újra találkozunk. Ismerősként üdvözl bennünket. Úgy látszik, ő ma körbejár. Dobostortát majszol a fiával.

Pascin-figurák. Facér cselédek, piros kalapos, piros táskás hivatalnokleányok, petyhüdt, kövér férfiak, kétségbeesett-vidám fiatalemberek. Egy vidéki ifjú, zergetollas kalappal.

A háttérben egy leány átadja szájpirosító rúdját egy fiatalembernek, s ez rendkívüli szakértelemmel pingálja a leány száját. Nyilván festőnövendék ...

1930. november 14., péntek, 7. old.